

Matrikulære systemer og autorisasjonsordninger

Sjur K. Dyrkolbotn

Ph.d., professor, Høgskulen på Vestlandet

sdyl@hvl.no

Tanja L. Skovsgaard

Ph.d., landinspektør, LIFA A/S Landinspektører

skovsgaard@talisk.dk

Innledning

Hva skal en eiendomslandmåler drive med, og hvilken kompetanse må vedkommende ha for å kunne gjøre en god jobb? Dette er to grunnspørsmål som må besvares hvis eiendomslandmåling skal utvikle seg til å bli en selvstendig profesjon. Dette ser i dag ut til å være ambisjonen i Norge, etter at ordningen med landmålerbrev etter matrikkelloven § 38 trådte i kraft 1. januar 2021. Ordningen vil innebære at det fra 1. januar 2026 blir krav om at landmålere må ha landmålerbrev for fremdeles å kunne utføre oppmålingsforretninger. Innføring av en autorisasjonsordning aktualiserer spørsmålet om eiendomslandmålerens rolle i det matrikulære systemet, og utviklingen av denne rollen. Med dette temaheftet håper Kart og Plan å sette søkelyset på problemstillingen og få i gang en bredere debatt om emnet. Hva vil man med den norske eiendomslandmåleren?

Etter gjeldende rett i Norge er det *oppmålingsforretningen* som er eiendomslandmålerens hovedoppgave. Kommunene har fortsatt ansvaret som lokal matrikkelstyresmakt etter matrikkelloven § 5a andre ledd, men i samsvar med matrikkelloven § 35 andre ledd har de nå fått plikt til å utpeke en eiendomslandmåler med landmålerbrev for gjennomføringen. Den autoriserte eiendomslandmåleren blir med dette tett knyttet til kommunen, som fortsatt har monopol på å tilby oppmålingsforretninger til egne innbyggere.

Den autoriserte eiendomslandmåleren vil nok i første omgang være den samme kommunalt ansatte landmåleren vi kjenner fra før, nå også med landmålerbrev. Det er imidlertid åpning for at kommunen kjøper inn oppmålingstjenester fra andre, herunder private aktører. Når eiendomslandmåling utvikles som profesjon, kan det tenkes at omfanget av innkjøpte tjenester på sikt vil øke. Dette vil imidlertid avhenge av i hvilken grad autorisasjonskravet faktisk bidrar til spesialisering og profesjonalisering. På kort sikt avhenger det også av i hvilken grad dagens kommunale landmålere får tildelt landmålerbrev. Som Leiv Bjarte Mjøs viser i en artikkel i dette temaheftet, har dagens kommunale landmålere i stor utstrekning skaffet seg landmålerbrev med hjemmel i særlige overgangsordninger som gjør unntak fra normalkravene. Det vil i lys av dette kunne ta noe tid før den profesjonsbyggingen

som nå er påbegynt, medfører merkbare strukturelle endringer i det matrikulære systemet i Norge.

På sikt er det imidlertid grunn til å reise spørsmål om hva vi vil med den norske eiendomslandmåleren. Som nevnt er den nye autorisasjonsordningen spesifikt knyttet til oppmålingsforretningen etter matrikkeloven. Men det er ikke så opplagt å definere hva som kjennetegner en oppmålingsforretning, og hvilken betydning den egentlig har i dagens matrikulære system. Oppmålingsforretning etter matrikkeloven kan nemlig ikke brukes til å fastsette grenser eller rettigheter, slik det er i matrikulære systemer i andre land, i.e. Danmark. I Norge må landmåleren nøye seg med å måle og merke «i tråd med påstandane til partane og framlagde dokument», jf. matrikkeloven § 33 første ledd. Dette er en viktig begrensning, som også fort kan gjøre forretningen formålsløs eller umulig å gjennomføre, som når partene ikke er enige med hverandre eller velger å si seg enige om noe som står i motstrid til dokumentene i saken.

Regelverket gir i dag en rekke forskjellige føringer for hva en eiendomslandmåler kan og ikke kan foreta seg i slike situasjoner, kanskje *for* mange. Virkeligheten som møter den utøvende landmåler, kan imidlertid ikke forutsees og reguleres i full detalj. Det kan for eksempel ikke klarlegges fullt ut på forhånd når eiendomslandmåleren skal forsøke å mekle for å bidra til at parter som i utgangspunktet er uenige, kan samle seg om en felles påstand. I Norge handler ikke dette bare om å forsøke å løse en nabotvist, det handler også om å gjøre det mulig for eiendomslandmåleren å få gjort jobben sin. Når regelverket ikke gir klare svar, må landmåler utøve et faglig skjønn. Blir vi i eksempelet med mekling, er nok variasjonen stor i Norge i dag om det mekles eller ei, blant annet fordi det foreløpig ikke er noen omforent forståelse av hvorvidt mekling hører til i kjerneområdet for eiendomslandmålerens arbeidsoppgaver, og hva mekling egentlig betyr i en slik sammenheng.

Føringer for faglig fundert arbeid kan aldri bli uttømmende, i alle fall ikke uten at føringene også må virke fordummende og frata arbeidet dets faglige karakter. Noen vil kanskje mene at de norske regler har beveget seg nokså langt i en slik retning, muligens som en konsekvens av manglende profesjonsutvikling tilbake i tid. Etter gjeldende rett vil den norske eiendomslandmåleren ofte kunne fremstå som vingeklippet, i alle fall sammenlignet med sine kollegaer internasjonalt. Spesielt tydelig blir dette i møte med andre aktører, herunder arealplanleggere, byggesaksbehandlere, jordskifteretten, og grunneierne selv. Disse aktørene legger i dag bindende føringer for arbeidet, langt inn på kjerneområdet for eiendomslandmålerens egen kompetanse.

I fremtiden vil den nye autorisasjonsordningen over tid kunne medføre dypere strukturelle endringer, spesielt hvis den kan bidra til at det utvikler seg en ny, omforent forståelse av hva en eiendomslandmåler egentlig er for noe, herunder hva de kan, og hvilke tjenester de kan tilby. Da vil autorisasjonsordningen kunne skape trygghet for at det utøves et godt faglig skjønn, i samsvar med en felles forståelse av eiendomslandmåling som fag og profesjon. I hvilken grad eiendomslandmåleren da mekler i grensetvister, for eksempel, vil bli en funksjon ikke bare av hva som står i forskrifter og retningslinjer, men også av hva som inngår i den utdanningen og praksisen som danner grunnlag for tildeling av landmålerbrev.

Hvis praksis spriker, vil praksis for gjennomføringen av oppmålingsforretninger også sprike. Da blir behovet for detaljregulering større, og det blir vanskeligere å stole på eiendomslandmåleren som selvstendig profesjonsutøver. Hvis autorisasjonsordningen er godt utformet, vil dette imidlertid kunne bidra til å bygge opp en felles faglig forståelse gjennom profesjonstilhørighet. Da blir spriket mindre, og behovet for detaljregulering vil kunne bli tilsvarende redusert. Detaljene vil da i adskillig grad kunne overlates til bransjen selv i form

av selvregulering. Med en slik utvikling vil det også bli lettere å tildele eiendomslandmåleren nye og mer ansvarsfulle oppgaver i fremtiden, for eksempel myndighet til å avgjøre grensetvister eller avholde servituttskjønn.

I dag blir måling og merking i terrenget presentert som hovedoppgaven for kommunale eiendomslandmålere. Dagens posisjonstjenester er imidlertid så gode at denne oppgaven godt kunne egnet seg for høy grad av automatisering, for eksempel hvis det ender med en overgang til en koordinatbasert matrikkel uten fysisk grensemerking (som noen grupper argumenterer for). Systemet er alt i dag koordinatbasert i så stor grad at arbeidet med måling og merking ofte er faglig trivielt, forutsatt at landmåler har tilgang på adekvat GNSS-utstyr. Siden eiendomslandmåleren ikke har myndighet til å overprøve hverken parter eller dokumenter, må det gjerne uansett måles og merkes der noen andre har bestemt. Dette kan i dag kommuniseres til eiendomslandmåleren i form av en liste med koordinater, som vedkommende da kan gå ut for å lokalisere og merke ved hjelp av GNSS.

Det kan debatteres om det er god ressursbruk å sette en så sterk avgrensning på ansvar for autoriserte eiendomslandmålere. Det er allerede i dag vanskelig å tiltrekke eiendomslandmålere til å skulle arbeide i små kommuner. Det er ikke sikkert det blir enklere å rekruttere med krav om bachelorutdanning og 2 års praksis, med mindre det faglige ansvaret økes sammen med kravene, slik at arbeidet kan bli mer faglig givende og interessant.

Det kan argumenteres for at fremtidens eiendomslandmåler bør få nye arbeidsoppgaver, som i større grad drar nytte av den betydelige kompetansen man etter hvert vil bygge opp. Med den nye autorisasjonsordningen er potensialet absolutt til stede. Med de krav til utdanning og praksis som er innført, vil fremtidens eiendomslandmålere i adskillig grad kunne ta ansvar for eiendomsutformingen i plan- og byggesaksfasen, kartlegging av historiske eiendomsforhold, kvalitetssikring av matrikkelen, mekling og tvisteløsning, ulovlighetsoppfølging osv., samt grensejustering og tilpasning av koordinatfestede grenser for forbedret arrondering ut fra stedlige forhold.

I Norge faller slike oppgaver i dag utenfor kjerneområdet for eiendomslandmålerens virksomhet. Overraskende nok er dette situasjonen også for selve eiendomsregistreringen, som har en viktig side inn mot drift og videreutvikling av matrikkelen som digital infrastruktur. Denne infrastrukturen utgjør et stadig viktigere element i det matrikulære systemet, spesielt i en tid med rask utvikling av teknologi og nye muligheter basert på kunstig intelligens. Etter gjeldende rett er matrikkelføring likevel *ikke* regulert som en oppgave for autoriserte eiendomslandmålere. Forarbeidene til dagens autorisasjonsordning legger tvert imot til grunn at det *prinsipielt sett* er en fordel «om den ansvarlege landmåleren eller andre som har teke del i oppmålinga, ikkje sjølve gjer matrikkelføringa», jf. Innst.165 L (2017–2018) s. 16. Begrunnelsen er at den som matrikkelfører saken, bør føre kontroll med at oppmålingsforretningen har blitt gjort riktig.

Ut fra begrunnelsen skulle man kanskje tro at den som skal matrikkelføre saken, må være en annen eiendomslandmåler med landmålerbrev, slik at vedkommende faktisk har kompetanse til å kontrollere oppmålingsforretningen. Slik er det imidlertid ikke. Matrikkelføringen av enkeltsaker kan hvem som helst i kommunen gjøre, forutsatt at de har gjennomgått Kartverkets kurs i matrikkelføring, jf. matrikkelforskriften § 5 (1). Tilsvarende gjelder for klagesaksbehandlingen hos statsforvalteren, som også kan rette seg mot selve oppmålingsforretningen, jf. matrikkelloven § 46 bokstav a. Den faglige kvaliteten av oppmålingsarbeidet forutsettes i begge relasjoner å skulle kunne overprøves av personer uten autorisasjon som eiendomslandmåler. Denne holdningen gjenspeiler seg også i måten matrikkelen som digital infrastruktur er bygget opp på. Gjennom hundrevis av sider med «føringsinstruks» griper selve datasystemet inn i det eiendomsfaglige arbeidet på en måte

som profesjonsutøveren per i dag har sterkt begrenset kontroll over eller mulighet til selv å påvirke.

Det kan etter dette spørres om nasjonale myndigheter i tilstrekkelig grad har tatt inn over seg den betydelige kompetanseoppbyggingen autorisasjonsordningen over tid vil medføre. På sikt er det derfor også grunn til å tro at det vil komme en debatt om hvilke oppgaver en eiendomslandmåler skal ha, og hvordan vedkommende kan brukes på en best mulig måte for utviklingen av fremtidens matrikkel. I dette nummeret av Kart og Plan tar vi sikte på å sparke i gang denne debatten, blant annet gjennom en rekke korte bidrag som kaster lys over eiendomslandmålerens rolle i andre lands matrikulære systemer. I det følgende gis det et kort sammendrag med kommentarer til de temarelevante bidragene i dette nummeret.

De tematiske bidragene

Østerrike

Reinfried Mansberger mfl. presenterer det østerrikske systemet for matrikulært arbeid, der registrering i eiendomsregisteret med oppmåling er obligatorisk ved eiendomsomdanning. Myndighetene garanterer for riktigheten av lovlig oppmålte grenser, og grenser kan i mange tilfeller defineres og registreres utelukkende ved hjelp av koordinater, uten behov for grensemerking. I slike tilfeller er det koordinatene som angir den oppmålte og garanterte grensen. Det er også utarbeidet en digitalisert arbeidsflyt for oppmåling, slik at eiendomslandmåleren kan sende grunnlagsdokumentene for registrering på et digitalt standardformat, med automatisk kontroll av om vilkårene for registrering er oppfylt.

I Østerrike er ansvaret for matrikkelen lagt til en egen føderal etat med ansvar for landmåling og geodata, som igjen har ansvar for 41 regionale oppmålingskontorer. Arbeidet med eiendomslandmåling blir imidlertid for en stor del utført av autoriserte eiendomslandmålere i privat sektor. Det kreves mastergrad og tre års praksis samt bestått autorisasjonsprøve. Det er om lag 300 autoriserte eiendomslandmålere i Østerrike. Disse utgjør en egen avdeling i profesjonsforeningen for sivilingeniører (Federal Chamber of Civil Engineers) og er obligatoriske medlemmer av denne.

Canada

Christian Lord og Daniel Roberge presenterer det canadiske systemet for eiendomsregistrering. Her kommer det frem at ulike canadiske provinser har ulike registreringssystemer, og disse presenteres kort. I de fleste provinsene finner vi varianter av det såkalte Torrens-systemet, oppkalt etter den australske statsmannen Sir Robert Richard Torrens. Quebec skiller seg imidlertid ut, ettersom de til forskjell fra resten av Canada følger en kontinental rettstradisjon. I Quebec har man dessuten nylig gjennomført en omfattende matrikkelform over 27 år, for å forbedre kvaliteten. Dette kan ha betydelig overføringsverdi til andre lands systemer, herunder det norske.

Som Lord og Roberge forklarer, er eiendomslandmåler en beskyttet tittel i Canada, og ulike provinser har sine egne profesjonsforeninger med tilhørende autorisasjonskrav. Generelt sett kreves det relevant bachelorgrad, praksistid og en bestått autorisasjonsprøve. Det er også innført ordninger som gjør det relativt enkelt for personer med provinsspesifikk autorisasjon å få ny autorisasjon og innpass i profesjonsforeninger i andre provinser, forutsatt at de består de relevante lokale autorisasjonsprøvene.

Sveits

Daniel Steudler presenterer det sveitsiske systemet for eiendomsregistrering. Det kommer blant annet frem at Sveits har hatt autorisasjonskrav for eiendomslandmålere helt siden

dagens system for eiendomsregistrering ble innført i 1912. Til forskjell fra ordningen i Canada er autorisasjonen gitt på føderalt nivå, så den gjelder for hele landet. Det kreves relevant mastergrad og to års praksis. Systemansvaret er føderalt, mens ansvaret for å utføre eiendomslandmåling ligger til det regionale forvaltningsnivået («kanton»-nivået). Systemet for romlig eiendomsinformasjon fremstår godt samordnet, basert på samarbeid mellom det føderale nivået, regionene og profesjonen. Om lag 80–90 % av arbeidet med eiendomslandmåling utføres av private eiendomslandmålere som leies inn av det offentlige.

Stuedler forklarer at de private landmålerne i Sveits utfører offentlige forvaltningsfunksjoner etter avtale med myndighetene, herunder føring av data i eiendomsregisteret. Siden 1993 har man også hatt et system for registrering av detaljert romlig eiendomsinformasjon i digital form. Det registreres romlig eiendomsinformasjon for både privatrettslige og offentligrettslige formål, herunder arealplanlegging.

Det er spesielt verdt å merke seg at det i Sveits oppfattes som tilstrekkelig med 5 til 10 ansatte med systemansvar på føderalt nivå. Om lag 200 personer jobber med eiendomslandmåling på regionalt nivå, mens om lag 2500 personer jobber med eiendomslandmåling i privat sektor. Av disse er det bare om lag 10 % som selv har autorisasjon som eiendomslandmåler, mens resten er under opplæring eller ansatt for å utføre tekniske eller administrative støttefunksjoner.

Norge

Leiv Bjarthe Mjøs presenterer det norske systemet, med vekt på den nye autorisasjonsordningen og dens plass i det matrikulære systemet. Historisk sett var det norske systemet delt mellom by og land. For eiendomsregistrering i de større byene hadde vi et system som tidlig la opp til eiendomslandmåling utført av kyndige eiendomslandmålere, mens på landet var det tradisjon for skylddelinger med grensebeskrivelser av lekfolk. Når systemet med eiendomslandmåling ble utvidet til å gjelde også i mindre byer og på landet, ble kravet om kyndighet fjernet fra lovgivningen, og det ble opp til kommunene å organisere arbeidet. Dette har preget det norske systemet, der de som driver med eiendomslandmåling i kommunene i dag, har en svært variert utdanningsbakgrunn.

Mjøs viser til tidligere forskning som tilsier at dagens eiendomslandmålere ofte ikke oppfyller de normalkravene for å få landmålerbrev som nå er i kraft. Det er imidlertid innført overgangsordninger som muliggjør at de som i dag jobber som eiendomslandmålere, kan få landmålerbrev basert på realkompetanse og autorisasjonsprøve, uten å oppfylle normalkravene. Mjøs viser til at 503 personer så langt har fått tildelt landmålerbrev etter overgangsreglene, mens bare 14 har fått landmålerbrev etter å ha oppfylt normalkravene. Dette illustrerer situasjonen i Norge på en god måte: Man er i startfasen for oppbygging av eiendomslandmåling som en egen profesjon. Hvordan denne profesjonen vil utvikle seg videre, sammen med det matrikulære systemet, synes foreløpig uavklart.

Danmark

Tanja Skovsgaard presenterer det danske systemet for autorisasjon av landinspektører. Den danske landinspektøren har eksklusiv rett til å utføre matrikulært arbeid i Danmark. Dette inkluderer blant annet måling, merking og registrering av grenser og rettigheter til fast eiendom. Landinspektørtittelen er beskyttet og medfører personlig ansvar for det arbeidet som utføres, med krav om ansvarsforsikring. Danmark skiller seg ut fra de andre nordiske landene ved at det matrikulære arbeidet utføres av autoriserte landinspektører som arbeider i private landinspektørfirmaer. En egen statlig etat, *Geodatastyrelsen*, har imidlertid ansvar for å kontrollere arbeidet og registrere det i matrikkelen.

For å bli autorisert som landinspektør kreves det tre års bachelorgrad og to års mastergrad, en utdanning som i dag bare tilbys ved Aalborg Universitet. I tillegg kreves det tre års relevant praksis. Normert tid fra man begynner studiene til man blir autorisert som landinspektør, er med andre ord åtte år totalt. Yrkestittelen «landmåler» er ikke beskyttet i Danmark, og man kan få arbeid som landmåler etter praktisk opplæring i et landinspektørfirma. Det tilbys også toårige utdanningsløp i landmåling ved tekniske skoler. Den danske landmåleren kan imidlertid ikke utføre matrikulært arbeid siden dette forutsetter utdanning og autorisasjon som landinspektør.

I Danmark har man også et lovfestet krav om at arbeidet skal utføres i samsvar med «god landinspektørskikk». Dette regelverket følges opp og håndheves gjennom en egen landinspektørnemnd. Her behandles klager på landinspektørens arbeid, herunder brudd på de etiske retningslinjene. Nemnda kan sanksjonere mot landinspektører i form av irettesettelse eller bøter, og kan i ytterste konsekvens frata yrkesutøveren dennes autorisasjon som landinspektør.

Sverige

Jesper Paasch presenterer det svenske systemet for eiendomsregistrering. Dette systemet kjennetegnes ved at en egen statlig etat, Lantmäteriet, har ansvar for eiendomslandmåling. Enkelte større kommuner kan også gjennomføre eiendomslandmåling og eiendomsdannelse selv. Det kan ikke finne sted eiendomsdannelse uten oppmåling og registrering. Det er Lantmäteriet, eventuelt kommunen, som har ansvaret for arbeidet, ikke den individuelle eiendomslandmåleren.

Tidligere stilte man krav om mastergrad og to års praksis for ansettelse som eiendomslandmåler i Lantmäteriet, men dette har man i dag gått bort ifra. Det er imidlertid flere universiteter og høyskoler som tilbyr utdanning i eiendomslandmåling på både bachelor- og mastergradsnivå. Det er også interne retningslinjer knyttet til karriereutvikling innenfor Lantmäteriet, som vektlegger utdanningsnivået til den ansatte.

Det svenske systemet skiller seg etter dette ut ved at eiendomslandmåling som fag og profesjon forvaltes og videreutvikles gjennom offentlig institusjonsbygging, ikke gjennom profesjonsutvikling i privat sektor. Eiendomslandmålerne i Sverige utfører imidlertid flere typer oppgaver og har mer selvstendighet enn de kommunale landmålerne i Norge per i dag. Arbeidet er også i større grad forankret i et samlet fagmiljø i en egen nasjonal etat.

Finland

Kirsikka Riekkinen presenterer det finske matrikkelsystemet. Dette systemet har en del fellestrekk med det svenske systemet, ettersom eiendomslandmåling utføres av offentlig ansatte eiendomslandmålere som for en stor del er ansatt i et eget statlig organ med ansvar for matrikkelen. I tillegg er det en del større kommuner som har egne eiendomslandmålere og gjør oppmålingsarbeidet selv. For ansettelse som eiendomslandmåler gjelder krav om relevant utdanning på bachelor- eller masternivå.

Det skiller seg imidlertid ut fra det norske ved at statlig ansatte eiendomslandmålere i langt større grad har det utførende ansvaret for eiendomslandmålingen. Det er bare 70 av 300 kommuner som har egne fagmiljøer på dette, og som gjør denne typen arbeid selv. Eiendomslandmåleren i Finland har også flere oppgaver og større myndighet enn i Norge. Blant annet har eiendomslandmåler ansvar for etablering av bruksretter, felleseie og ekspropriasjon, herunder erstatningsutmåling. Avgjørelsene som treffes av eiendomslandmåleren, er typisk ikke gjenstand for klage, men må eventuelt overprøves gjennom saksanlegg for domstolene. I enkelte saker opptrer eiendomslandmåleren også sammen med lekfolk, som

oppnevnes av kommunen for å sikre lokalkunnskap eller fagkunnskap, for eksempel i forbindelse med utmåling av erstatning ved ekspropriasjon.

Tyrkia

Ümit Yıldız og Volkan Çağdaş presenterer den tyrkiske eiendomslandmåleren. Det kommer frem at dagens system har utviklet seg gradvis fra lovgivning introdusert for om lag 100 år siden, den gang basert på en franskspråklig kopi av sveitsisk lovgivning. Det ble da etablert et nasjonalt organ med ansvar for eiendomsregistrering. Det ble også etablert en egen matrikkelskole for utdanning av eiendomslandmålere. Uteksaminerte kandidater fra denne skolen var i utgangspunktet garantert jobb som embetsmenn, med lønnsnivå basert på karakternivået.

Over tid ble det behov for å utdanne flere eiendomslandmålere, og i 1949 ble det derfor opprettet et geodesi-program ved Yıldız tekniske universitet i Istanbul. I 1954 ble det opprettet en profesjonsforening for eiendomslandmålere, som blant annet fikk ansvar for akkreditering. Etter hvert ble det etablert flere utdanningsprogrammer for eiendomslandmålere, herunder spesielle programmer av to års varighet. Antallet uteksaminerte eiendomslandmålere steg fra 154 i 1957 til nesten 20 000 i dag.

Eiendomslandmålere med to års utdanning kan autoriseres for å drive med eiendomsdannelse, med de får ikke lenger garantert jobb som offentlig embedsmann. På 1980-tallet ble det åpnet for at eiendomslandmåling også kunne utføres av private eiendomslandmålere med akkreditering fra profesjonsforeningen. Senere ble det også etablert en egen autorisasjon for utføring av større landmålingsoppdrag på oppdrag fra det offentlige, typisk på provinsnivå. For å bli autorisert for denne typen landmåling må man ha minst ti års praksis.

Kunstig intelligens for et nytt nederlandsk matrikkelkart

Eric Hagemans bidrar med en artikkel som gir oss et interessant blikk inn i en mulig fremtid for eiendomslandmåling som profesjon. Han presenterer kort det nederlandske matrikkel-systemet, der grensene i matrikkelen per i dag har en nøyaktighet tilsvarende et standardavvik på 20 cm i byene og 40 cm på landsbygden. Dette er godt nok for skatteformål, men ikke nødvendigvis i andre sammenhenger, som for arealplanlegging og privatrettslig tvisteløsning. Matrikkelkartet er derfor i prinsippet bare å betrakte som en romlig indeksering av eiendommer, mens det er de originale oppmålingsdokumentene som vil telle som bevis dersom det oppstår tvist eller behov for klarlegging av en grense.

Siden matrikkelkartet er åpent tilgjengelig for alle, er det imidlertid mange som misforstår informasjonsnøyaktigheten, med de problemer dette kan medføre. Man opplever derfor også en etterspørsel etter et mer nøyaktig matrikkelkart, som kan gi større trygghet for at grensen faktisk går der den er tegnet inn i kartet. På den bakgrunn satte matrikkelmyndighetene i Nederland i 2017 i gang et prosjekt for å rekonstruere grenser ved hjelp av kunstig intelligens. Metoden involverer delautomatisert digitalisering, georeferering og sammenstilling av gamle oppmålingsdokumenter i form av rekonstruksjonskart for større områder. Disse skal i sin tur gi opphav til et nytt matrikkelkart med forbedret nøyaktighet. Hagemans gjennomgår erfaringene så langt med dette arbeidet, et arbeid som også kan ha betydelig overføringsverdi til andre lands matrikkelsystemer, herunder det norske.

Autorisasjon og ensartet praksis – grensefastsettelse i Danmark

Troels Lang Nielsen og Finn Kjær Christensen bidrar med en artikkel om det danske systemet for fastsettelse av eksisterende grenser. Forfatterne spør i hvilken grad det danske autorisasjonskravet alene er tilstrekkelig for å sikre ensartet praksis. For å drøfte dette tar

forfatterne utgangspunkt i hvordan den danske eiendomslandmåleren jobber for å fastlegge eksisterende grenser. Dette er av selvstendig interesse, spesielt for norske lesere, da det viser at den danske eiendomslandmåleren jobber på en annen måte enn den norske, med større ansvar for å sikre materielt riktige grensefastsettelser.

Først fastlegger den danske eiendomslandmåleren hva som egentlig er den registrerte grensen, basert på tolkning og bearbeiding av gammel oppmålingsdokumentasjon. Forfatterne får frem at dette i seg selv kan være et faglig krevende arbeid som forutsetter både geodetisk og eiendomsfaglig kompetanse og skjønnsutøvelse. Deretter må den «fysiske» grensen fastlegges, basert på eventuelle grensemerker, forholdene på stedet, og partenes forklaringer. Dette forutsetter da både selvstendige undersøkelser og kontradiksjon. Etter at disse prinsipielt ulike grensene er fastlagt, må den danske eiendomslandmåleren ta stilling til om de er i «overensstemmelse» med hverandre. I motsatt fall er det eiendomslandmålerens oppgave å fastsette en ny juridisk grense.

Forfatterne viser at vurderingen av om det er overensstemmelse mellom registrerte og fysiske grenser, beror på et faglig skjønn som per i dag er nokså tynt beskrevet i litteratur og retningslinjer. Skjønnsutøvelsen er erfaringsbasert. For å sikre ensartet praksis er det derfor ifølge forfatterne viktig med mer forskning på praksis, samt utvikling av en grunnleggende teoretisk forståelse av eiendomslandmålerens skjønnsutøvelse basert på slik forskning.

God landmålkerskikk og profesjonsetikk

Vilhjálmur Árnason og Leiv Bjarte Mjøs bidrar med en artikkel der de drøfter begrepet «god landmålkerskikk». Dette begrepet er i matrikelloven § 33 første ledd angitt som retningsgivende for gjennomføringen av oppmålingsforretninger i Norge. Begrepet problematiseres i forhold til grunnlagsteori om profesjonsetikk som uttrykk for en rollespesifikk «felles moral», basert på grunnleggende moralske intuisjoner som er delt på tvers av etiske teorier og befolkningsgrupper i et pluralistisk samfunn. Artikkelen bidrar på den måten til å belyse en viktig forståelsesramme og et grunnbegrep for utviklingen av eiendomslandmåling som en selvstendig profesjon i Norge.

Med et klart definert grunnlagsperspektiv på profesjonsetikk for eiendomslandmålere går artikkelen videre med å problematisere ulike aspekter ved «god landmålkerskikk» slik dette begrepet har blitt forstått i Norge så langt. Artikkelen gjennomgår på den bakgrunn også en del krevende etiske spørsmål som eiendomslandmålere i det norske systemet må være forberedt på å møte, og som per i dag ikke har klare svar. Dette leder videre inn i en drøftelse av viktige veivalg som må tas når det matrikulære systemet i Norge skal utvikles videre i årene som kommer.

Andre bidrag

I tillegg til bidragene presentert ovenfor har vi i dette nummeret av Kart og Plan publisert to artikler som ikke direkte omhandler autorisasjonsordninger og matrikulære systemer. Den første av disse artiklene er skrevet av Bjarne Kvam og omhandler spørsmålet om hva som skal til for at plasseringen av et nytt tiltak skal betraktes som «bestemt i plan» i henhold til plan- og bygningsloven. Spørsmålet aktualiseres spesielt av plan- og bygningsloven § 29-4 andre ledd, som fastslår at kravet om 4 meters avstand til nabogrense da kan fravikes. Kvam argumenterer for at man må innfortolke et krav om tydelig argumentasjon og begrunnelse opp mot 4-metersregelen før tiltakets plassering kan anses «bestemt i plan» etter denne bestemmelsen.

Den siste artikkelen i dette heftet er skrevet av Vetle Ulrichsen Flaget, Mikaela Vasstrøm og Kjell Overvåg. Forfatterne undersøker her hvordan et nasjonalt fokus på vern av myr

påvirker lokale planprosesser. Det gis en gjennomgang av utviklingen i nasjonal politikk for myr siden 2000, før det presenteres en studie av et hytteutviklingsprosjekt på Turufjell i Flå kommune. Artikkelen drøfter hvordan myr ble forstått, verdsatt og håndtert i den lokale planleggingsprosessen, basert på et institusjonelt perspektiv på planlegging. Forfatterne konkluderer med at myrpolitikken har hatt stor påvirkning, men at dette viser seg på ulike måter i flere institusjonelle lag, også uavhengig av formelle krav. Det er derfor etter forfatternes mening viktig at regionale og statlige aktører er aktivt til stede i lokale planleggingsprosesser, samtidig som det bør sikres at man har tilstrekkelig kompetanse og ressurser lokalt for å kunne håndtere stadig mer komplekse kommunale planprosesser.